

บทที่ 1

แนวความคิดการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

ในการสอนเนื้อหาหรือทักษะใด ๆ ก็ตาม นอกจากผู้สอนจะต้องมีความรู้เนื้อหาวิชาเป็นอย่างดีแล้ว การมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นมาของแนวคิด และระเบียบวิธีการสอนต่าง ๆ จะช่วยทำให้ผู้สอนสามารถสอนเนื้อหา หรือทักษะดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น ในบทที่ 1 นี้จึงจะกล่าวถึงวิวัฒนาการของแนวคิด และระเบียบวิธีการสอนภาษาอังกฤษ ตลอดจนแนวโน้มที่นิยมใช้ในปัจจุบันไว้เป็นแนวทางเสียก่อน ในบทต่อ ๆ ไปจึงจะกล่าวถึงวิธีการสอนทักษะต่าง ๆ เทคนิคการสอนและองค์ประกอบต่างที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ก่อนอื่น ใคร่ขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของศัพท์ทางวิชาการ 3 คำ ซึ่งจะพบเห็นมากเมื่อพูดถึงการสอนภาษา และในหนังสือเล่มนี้ก็จะใช้บ่อยมากตลอดทั้งเล่ม คำทั้งสามนี้คือ คำว่า แนวความคิด (approach) ระเบียบวิธีและเทคนิค

1. แนวความคิด (approach) หมายถึง พื้นฐานทางทฤษฎีซึ่งระเบียบวิธีทางการสอนยึดเป็นแนวทาง แนวคิดทางการสอนภาษาจึงหมายถึงข้อสมมุติฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะธรรมชาติของภาษาและธรรมชาติของการเรียนการสอนภาษา ตัวอย่างเช่น แนวความคิดแบบ Aural-Oral (Aural-Oral Approach) มีข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษา และการเรียนการสอนภาษาว่า การฟังเป็นกิจกรรมเบื้องต้นของการเรียนภาษา สิ่งที่น่าจะเรียนจะพูด อ่าน หรือเขียน ควรจะเป็นสิ่งที่นักเรียนเคยฟังผ่านหูมาแล้วจึงจะทำให้การเรียนนั้นสัมฤทธิ์ผล การเรียนภาษาเปรียบเสมือนการที่ร่างกายถูกสิ่งเร้า และร่างกายมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น ๆ เมื่อใดก็ตามที่ผู้เรียนทำกิจกรรมตอบสนองสิ่งเร้าจนสามารถมีปฏิริยาตอบสนองได้โดยอัตโนมัติ เมื่อนั้นจึงถือได้ว่าบรรลุจุดประสงค์ในการเรียน ดังนั้น ระเบียบวิธีที่ยึดแนวคิดนี้เป็นพื้นฐานทางทฤษฎี ก็จะมีวิธีการสอนที่สอดคล้องกัน

2. **วิธีหรือระเบียบวิธี (Method)** หมายถึง ขั้นตอนในการสอน ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนแนวความคิดใดแนวคิดหนึ่ง ระเบียบวิธีนี้รวมหมายถึง แผนการสอนโดยส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นการวางหลักสูตร การเตรียมการสอน และการเลือกแบบเรียน

3. **เทคนิค (Technique)** หมายถึง พฤติกรรมการเรียนการสอนที่ใช้จริงในห้องเรียน เทคนิคนี้จะมีลักษณะเช่นไรขึ้นอยู่กับระเบียบวิธีสอน

แนวความคิดการสอนทั่วไป (General Pedagogical Approach)

แนวความคิดการสอนทั่วไป คือแนวความคิดทางการสอน ซึ่งไม่ผูกพันกับทฤษฎีทางภาษาศาสตร์หรือจิตวิทยา เป็นแนวความคิดการสอน ซึ่งสามารถใช้ในการสอนวิชาใดก็ได้ แนวความคิดการสอนทั่วไป มีอยู่ 2 แนวความคิดคือ

1. **แนวคิการสอนแบบอนุมาน (Deductive Approach)** เป็นแนวความคิดการสอน ซึ่งเชื่อว่าถ้านักเรียนรู้จักกฎเกณฑ์ที่ครอบคลุมเนื้อหาแล้ว นักเรียนสามารถนำกฎเกณฑ์นั้นไปประยุกต์ใช้ได้เอง ฉะนั้น ระเบียบวิธีการสอนของแนวความคิดนี้ จึงเป็นการสอนชนิดสอนจากกฎเกณฑ์ไปหาตัวอย่าง กล่าวคือ ครูบอกกฎเกณฑ์ให้แก่ นักเรียนจากนั้นให้นักเรียน ทำแบบฝึกหัดตามกฎเกณฑ์นั้น ๆ

ตัวอย่างที่จะยกขึ้นมาเพื่อประกอบความเข้าใจการสอน ตามแนวคิอนุมานคือ ตัวอย่างเรื่อง Present Perfect Tense ซึ่งมีขั้นตอนการสอนโดยสรุปดังนี้

<p>ขั้นที่ 1 ครูแสดงกฎของประโยค Present Perfect Tense (Subj. + have + V₃ (+Obj.) + since + adv. of time) for จากนั้นครูอธิบายกฎให้นักเรียนฟัง</p>
<p>ขั้นที่ 2 ครูให้นักเรียนทดลองใช้กฎ โดยการเขียนประโยคที่มีลักษณะเป็น Present Perfect Tense เช่น I have lived here since 1979. She has slept for three hours. You have studied this book since last night.</p>

ถ้าในการเขียนประโยค เพื่อทดลองใช้กฎของนักเรียน มีข้อผิดพลาด ครูจะอธิบายโดยพุดย้อนไปถึงกฎเกณฑ์ที่ให้ไว้ในชั้นที่ 1 เป็นหลัก

2. แนวคิดการสอนแบบอุปมา (Inductive Approach) เป็นแนวความคิดการสอนซึ่งเชื่อว่าถ้านักเรียนได้เห็นตัวอย่างของเนื้อหาในปริมาณที่พอสมควรแล้ว นักเรียนจะสามารถสรุปกฎเกณฑ์ของเนื้อหาขึ้นได้เอง และด้วยวิธีนี้จะทำให้นักเรียนจดจำกฎเกณฑ์การใช้ได้แม่นยำ ฉะนั้นระเบียบวิธีการสอนของแนวความคิดนี้จึงเป็นการสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ กล่าวคือ ครูยกตัวอย่างของประโยคที่เป็น และไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ (ถ้ามี) ให้นักเรียนดูหลาย ๆ ประโยค จากนั้นให้นักเรียนสรุปกฎ

หากใช้ตัวอย่างในเรื่องเดียวกันกับ ข้อ 1 จะได้ขั้นตอนการสอน โดยสรุปดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูยกตัวอย่างประโยคหลาย ๆ ประโยค

I have lived here since 1979.

She has slept for three hours.

You have studied this book since last night.

He has stood in front of the class for half on hour.

etc.

ขั้นที่ 2 ครูชี้้นำในการสรุปกฎเกณฑ์จากตัวอย่าง ดังนี้

I, She, You และ He คือ Subject

have, has คือ Verb to have

lived, slept, studied และ stood คือ V₃

here, in front of the class คือ Adv. of place

this book คือ Object

since มีคำที่ตามมา เป็น จุดของ เวลา

for มีคำที่ตามมาเป็น ช่วงเวลา

1979, three hours, last night, half an hour.

คือ Adverb of time

เขียนเป็นโครงสร้างของประโยคได้ ดังนี้

Subject + V_{have} + V₃ + (obj.) + since + adv. of time.
for

วิวัฒนาการของการสอนภาษา

การสอนภาษาเป็นศาสตร์ซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับศาสตร์สาขาอื่นอีกสองสาขา คือ ภาษาศาสตร์ และจิตวิทยา ภาษาศาสตร์เป็นวิชาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของภาษาระบบโครงสร้างของภาษา ในขณะที่จิตวิทยาทำให้เราทราบว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร สภาพเช่นไรช่วยเอื้ออำนวยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสภาพเช่นไรขัดขวางการเรียนรู้ เป็นต้น จากศาสตร์ซึ่งเป็นพื้นฐานทั้งสองนี้เอง ที่นักการศึกษาได้นำมาเป็นแนวทางในการวางแผนความคิดและสร้างขั้นตอนการสอนภาษาขึ้น

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ทฤษฎีหรือแนวความคิด ไม่ว่าจะในสาขาใด ๆ ก็ตามจะผันแปรไปตามเวลา การผันแปรนี้เป็นผลมาจากการวิจัยเพื่อพิสูจน์หลักทฤษฎี และความพยายามที่จะค้นคิดแนวทางใหม่ ๆ ขึ้น เมื่อมีข้อมูลที่ค้นพบใหม่ แนวความคิดก็จะค่อย ๆ ปรับไปตามข้อมูล ทฤษฎีหรือแนวความคิดทางภาษาศาสตร์และทางจิตวิทยาก็เช่นเดียวกันมีการพัฒนาไปจากรูปแบบเดิมตามเวลาที่ผ่านไป ฉะนั้น หลักการสอนภาษาซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนแนวความคิดของทั้งสองสาขา จึงพลอยแปรเปลี่ยนตามไปด้วย

เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างภาษาศาสตร์ จิตวิทยาและ การสอนภาษา ตลอดจนวิวัฒนาการของแนวความคิดในการสอนภาษา จึงขอเสนอแนวความคิด โดยสรุปของทั้งสามสาขา ดังนี้

1. แนวความคิดทางภาษาศาสตร์ (Approaches in Linguistic Studies)

จากประมวลต้นศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันวิวัฒนาการของแนวความคิดทางภาษาศาสตร์ แยกได้เป็น 3 ระยะหลัก ดังนี้

1.1 แนวความคิดแบบ Traditional ในช่วง 40 ปีแรกของศตวรรษ แนวความคิดทางภาษาศาสตร์เป็นแบบ traditional กล่าวคือ ยึดการวิเคราะห์รูปแบบทางไวยากรณ์

ของงานเขียนเป็นหลัก การวิเคราะห์ทำในลักษณะของไวยากรณ์ภาษาละติน

1.2 แนวความคิดแบบ Structural ในช่วงระหว่างทศวรรษที่ 1940 ถึง 1950 ได้เกิดมีแนวความคิดใหม่ขึ้นมา เรียกว่า แนวความคิดแบบ Structural แนวความคิดนี้มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับแนวความคิดในข้อ 1.1 โดยสิ้นเชิง เพราะแนวความคิดนี้ให้ความสำคัญอย่างมากต่อการวิเคราะห์ข้อมูลการพูด ภาษาที่ใช้ในการวิเคราะห์ ก็ไม่จำเป็นต้องผูกติดกับภาษาละตินอีกต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดนี้ ยอมรับแนวความคิดทางจิตวิทยาแบบ Behaviorism ซึ่งเชื่อว่า ภาษาเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้ (ไม่ใช่พฤติกรรมที่มีมาแต่กำเนิด) สมองมนุษย์เปรียบเสมือนแผ่นกระดาษที่ว่างเปล่า ในขณะที่ภาษาเปรียบเสมือนสิ่งที่ถูกจารึกบนแผ่นกระดาษนี้ด้วยวิธีการฝึกฝนจนเป็นนิสัย

1.3 แนวความคิดแบบ Transformational-Generative ประมาณปลายทศวรรษที่ 1950 ได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทางภาษาศาสตร์อีก โดยการนำของ Noam Chomsky การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นเสมือนการหมุนแนวความคิดย้อนกลับทางเดิม คือมุ่งกลับไปสู่วิธีแนวความคิดแบบ Traditional แต่ไม่เหมือนกันเสียทีเดียว มีการเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาที่เป็นลักษณะสากลของภาษาต่าง ๆ การสร้างกฎเกณฑ์ในการขยายประโยคโดยใช้เหตุผลทางตรรกวิทยาในลักษณะเดียวกับการสร้างกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ และจุดที่แนวความคิดแบบนี้แตกต่างจากแนวความคิดแบบ Structural มากก็คือ การมองภาพผู้เรียนภาษา แนวความคิดแบบ Transformational-Generative เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการเรียนภาษา อยู่ในตัว

2. แนวความคิดทางจิตวิทยา แนวความคิดทางจิตวิทยาเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งมีวิวัฒนาการของทฤษฎีในแต่ละช่วงใกล้เคียงกันกับวิวัฒนาการของแนวความคิดทางภาษาศาสตร์ เป็นอย่างมาก เราจึงแบ่งแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ออกเป็น 3 ระยะ เช่นเดียวกันคือ

2.1 แนวความคิดแบบ Mental Discipline ช่วงเวลาที่นักจิตวิทยาเชื่อในแนวความคิดนี้อยู่ในช่วงเดียวกับแนวความคิดทางภาษาศาสตร์ แบบ Traditional ผู้นำทางความคิดมี Edward Thorndike เป็นอาทิ แนวความคิดนี้เชื่อว่า สมรรถนะของคนเราแบ่งออกเป็น

ส่วน ๆ แต่ละส่วนจะรับข้อมูลไม่เหมือนกัน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการท่องจำแบบนกแก้วนกขุนทอง (rote learning)

2.2 แนวความคิดแบบ Behaviorism หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Stimulus-response ผู้นำทางความคิด คือ B.F. Skinner แนวความคิดนี้เปรียบเทียบการเรียนรู้กับกลไกของเครื่องจักร เน้นการเรียนรู้ด้วยการเสริมแรง และการปรับพฤติกรรมให้เป็นไปตามเงื่อนไข การเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนฝึกฝนปากเปล่าจนกระทั่งสามารถมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้โดยอัตโนมัติ

2.3 แนวความคิดแบบ Cognitive Jean Piaget ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อสนับสนุนแนวความคิดนี้ว่า สมองของมนุษย์มีกลไกแห่งการสร้างสรรค์อยู่และสมองมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง

3. แนวคิดทางการสอน (Pedagogical Approaches) ดังได้กล่าวมาแล้วว่า แนวความคิดทางการสอนได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวความคิดทางภาษาศาสตร์ และทางจิตวิทยา ฉะนั้น หลักการสอนที่ใช้ในแต่ละแนวความคิดจึงสะท้อนอิทธิพลนี้ออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน

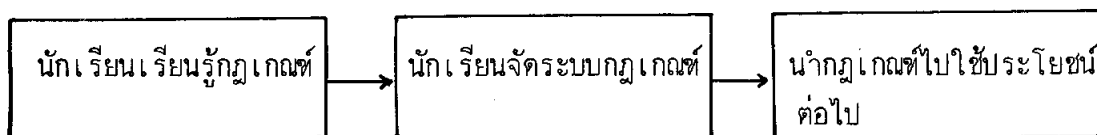
3.1 แนวความคิดแบบ Grammar-Translation แนวความคิดนี้เน้นการอ่าน และเขียน มากกว่าการฟังและพูด เน้นการเรียนรู้เพื่อให้รู้หลักไวยากรณ์ของภาษามากกว่าการนำภาษาไปใช้เพื่อสื่อความหมาย เน้นการเรียนรู้แบบท่องจำ นอกจากผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ระบบไวยากรณ์ (grammatical paradigm) แล้ว ยังต้องท่องจำศัพท์จำนวนมากอีกด้วย เป็นการเรียนภาษาโดยการแปลข้อความที่เป็นสายลักษณะอักษรออกมาเป็นภาษาแม่ของผู้เรียน

3.2 แนวความคิดแบบ Audio-Lingual หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Aural-oral แนวความคิดนี้ เน้นทักษะการฟังและพูด โดยให้ความสำคัญอย่างมากกับการฝึกฟังและพูดในระยะต้นของการเรียนภาษา เนื่องจากมีความเชื่อว่าทักษะการฟัง และพูดจะนำไปสู่การเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ในภายหลัง นักเรียนจะพูด อ่าน หรือเขียน เฉพาะเนื้อหาซึ่งเคยได้ฟังผ่านหูมาแล้วเท่านั้น มุ่งฝึกฝนการพูดเพื่อให้ผู้พูดเกิดความเคยชินกับรูปแบบของภาษาและการใช้ภาษา (form) มากกว่าเพื่อให้เข้าใจความหมาย (meaning) ไม่ยอมให้มีข้อผิดพลาดในการฝึกพูด (drill) มีการนำการวิเคราะห์ความเหมือนต่างของภาษา (contrastive analysis) มาใช้เพื่อทำนายหรือหาเหตุผลของความผิดพลาดในการฝึกพูดที่เกิดขึ้น พยายามฝึกฝนจนกระทั่งผู้เรียน

สามารถพูดได้โดยอัตโนมัติ ระเบียบวิธีสอนตามแนวความคิดนี้โน้มเอียงไปทางแบบอนุमानวิธี

3.3 แนวความคิดแบบ Cognitive-Code แนวความคิดนี้เชื่อว่าสมองของมนุษย์มี

ศักยภาพในการเรียนรู้ภาษา การเรียนรู้ เป็นกิจกรรมทางสติปัญญาที่ตื่นตัวอยู่เสมอ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการใช้เหตุผล ไม่เน้นการเรียนรู้ด้วยการฝึกฝนแต่เน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจทั้งรูปแบบ (form) และความหมาย (meaning) ของสิ่งที่เรียน แนวความคิดแบบ Cognitive-Code เชื่อว่า เป้าหมายของการเรียนภาษา คือ การให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษามากที่สุด จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของแนวความคิดนี้คล้ายคลึงกันมากกับเป้าหมายของแนวความคิดแบบ Audio-lingual แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของกระบวนการเรียนรู้แล้ว จะเห็นว่าแนวความคิดทั้งสองแตกต่างกันมาก ทั้งนี้ เพราะแนวความคิดแบบ Cognitive-Code เน้นการให้เข้าใจโครงสร้างของระบบ หรือรู้จักกฎเกณฑ์เสียก่อนจึงจะถึงขั้นนำกฎเกณฑ์ไปใช้ พื้นฐานของการสอนตามแนวความคิดนี้จึงเน้นที่การสอนโครงสร้างทางไวยากรณ์ ที่จุดนี้ แนวความคิดแบบ Cognitive-Code จึงคล้ายคลึงกับแนวความคิดแบบ Grammar-Translation มากกว่า นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังยอมรับ และปล่อยให้ข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้ในกระบวนการเรียนรู้ เพราะเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากข้อผิดพลาดนั้นได้ ระเบียบวิธีสอนตามแนวความคิดนี้โน้มเอียงไปทางแบบอนุमान (Deductive Method) ซึ่งอาจสรุปโครงสร้างของแนวคิดได้ดังนี้คือ

การนำกฎเกณฑ์ไปใช้ประโยชน์ต่อไป เป็นสิ่งที่ย้ำความเชื่อของแนวคิดนี้ที่ว่าภาษาเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์ ครูจะเป็นผู้นำทางนักเรียนในการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชี่ยวชาญในทุกทักษะ มิใช่เน้นเฉพาะทักษะการพูดเท่านั้น

ในปัจจุบัน แนวความคิดการสอนแบบ Audio-Lingual และแบบ Cognitive-Code ยังคงเป็นที่นิยม และมีผู้ยึดถือเป็นหลักในการสร้างระเบียบวิธีสอนต่าง ๆ แต่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระเบียบวิธีสอนตามแนวคิดทั้งสอง กล่าวคือ ในอดีตแนวคิดทั้งสองมีข้อแตกต่างกันอย่างชัดเจนในระเบียบวิธีสอน แต่ปัจจุบันข้อแตกต่างลดน้อยลง เพราะผู้สอนของแต่ละฝ่าย ได้

พยายามนำจุดที่ดีของอีกฝ่ายมาปรับปรุงวิธีของตน ตัวอย่างเช่น แต่เดิมการสอนแบบ Audio-Lingual เน้นการฝึกพูดพร้อม ๆ กัน และการฝึกพูดตามครูโดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจความหมาย ปัจจุบันได้มีการนำความหมายเข้ามาสู่กระบวนการฝึก นักเรียนจะต้องพูดได้คล่องแคล่วและเข้าใจความหมายของสิ่งที่ตนพูดมากขึ้น ในขณะเดียวกัน การสอนแบบ Cognitive-code ซึ่งแต่เดิมไม่ให้ความสำคัญกับการฝึกพูด ก็หันมาใช้การฝึกพูด และการฝึกกระสวนประโยคในวิธีการของตนมากขึ้น